

Avrupa Birliği Ülkelerinden İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa'nın Değerler Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması

A Review Study on Values Education in Britain, Germany, Sweden and France

Alperen CEYLAN¹, Eyüp BOZKURT²

Makale Türü: Derleme

Başvuru Tarihi: 19.12.2023

Kabul Tarihi: 31.12.2023

Makaleden Atıf Yapmak için: Ceylan, A. ve Bozkurt, E. (2023). Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa'nın değerler eğitimine yönelik bir derleme çalışması. *Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Psikoloji Dergisi (KIÜ)*, 1(1), 33-45.

ÖZET: Değerler esasen davranışların iyi ya da kötü olup olmadığını belirleyen ölçütlerdir. Değerlerin bireylere aktarılması önemlidir. Bu aktarımın önemli olma sebebi gittikçe artan değer yozlaşmalarının toplumu adeta bir erozyona uğratmasıdır. Bu tahribat ancak değerlerin aktarımıyla engellenebilir. Değerler eğitimi aracılığıyla değerlerin öğretilmesi gerçekleştirilir. Ülkelerin hepsi dünya üzerinde değerler eğitimi üzerine çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Her geçen gün bu çalışmalar artmaktadır. Avrupa Birliği'nde yer alan ülkelerde de değerler eğitimine yönelik çalışmalar mevcuttur. Avrupa Birliği ülkelerinde değerler eğitimiyle ilgili çeşitli uygulamalar yapılmaktadır ancak yapılan bu uygulamaların temelde benzer şeyler olduğunu söylemek mümkündür. Bu derleme çalışmasında Avrupa Birliği'nde yer alan İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa ülkeleri değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Çalışma sonunda dört ülkeye de bakıldığında aslında değerler eğitiminin okul ve dersler vasıtasıyla aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Her ne kadar farklılıklar olduğu gözlemlense de temelde aynı uygulamalar yapılmakta ve aynı amaçlar güdülmektedir. Dört ülkede de değerler eğitimine önem verildiği görülmekte ve bu amaçla çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu değerler eğitimlerinde kişilere belirli değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca toplumdaki çözümlerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği ülkeleri, değerler, değerler eğitimi

¹Sorumlu Yazar, Öğretmen, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, alperceysan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3230-2962

²Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, ebozkurt@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8009-3478

ABSTRACT: *Values are essentially criteria that determine whether behaviors are good or bad. It is important to transmit values to individuals. This transmission is important because the increasing corruption of values is causing an erosion of society. This destruction can only be prevented through the transmission of values. Values are taught through values education. Various studies on value education are carried out in all countries around the world. These studies are increasing day by day. There are also studies on values education in the countries of the European Union. Various practices are carried out with values education in European Union countries, but it is possible to say that these practices are similar. In this review study, the countries of England, Germany, Sweden, and France in the European Union were analyzed regarding values education. At the end of the study, when we look at all four countries, it is seen that values of education are trying to be transferred through schools and lessons. Although there seem to be differences, basically the same practices are carried out and the same goals are pursued. In all four countries, values education is given importance, and studies are carried out. In these values education programs, people are trying to gain certain values. They also try to prevent the dissolution of society.*

Keywords: *European Union, European Union countries, values, values education*

1. GİRİŞ

Değerin ne olduğu hakkında çeşitli tanımlar yapılsa da değer aslında davranışlarımızı yönlendiren birtakım ilkelerle inançlardır denilebilir. Başka bir ifadeyle değerler, yapmış olduğumuz bir eylem için bu eylem iyidir ya da değildir diyebilme standardıdır (Halstead ve Taylor, 2000). Bu sebeple hem toplumun isteyeceği hem de eğitim sistemindeki amaçlara uygun bireylerin yetişmesi değerler eğitimi önemli kılmaktadır (Yeşil ve Davut, 2007). Değerler eğitimiyle alakalı çalışmaların her geçen gün arttığını söylemek mümkündür. İyi insan, yaşanabilir toplum oluşturma gayesinin, dünya üzerinde değerler eğitiminin önemli bir konumda olduğunu göstermektedir (Aslander ve Baştuğ, 2023). Değerler eğitimine yönelik artan çalışmaların altında pek çok neden yatmaktadır. Değerlerin yozlaşmaya başlaması hatta yozlaşması bu çalışmaları arttıran bir nedendir. Başka bir sebep ise insanlar arasındaki saygının ve güvenin azalmasıdır. Yine değerler eğitimiyle alakalı yapılan çalışmaları arttıran bir neden de şiddet içerikli olayların oransal bakımdan artmalarıdır (Yeşil vd., 2020).

Değerler eğitiminin verilmesinde topluma ve okullara görevler düşmektedir (Lickona, 1992). Eğitim açısından bakıldığında değerler eğitimiye yönelik dünya üzerinde pek çok uygulamanın olduğu görülür. Değerler eğitimi, okul öncesi yıllarından başlanarak ilerleyen tüm kademelerde ahlak eğitimi, karakter eğitimi ya da kişilik eğitimi şeklinde programların içerisinde yer alarak verilir. Aslında geçmişten bugüne değerler eğitimiyle alakalı pek çok akım ortaya atılmıştır ancak genel olarak bakıldığında dört tanesi ön plana çıkmaktadır. Bunlar karakter, ahlak, vatandaşlık eğitimi ve kendini gerçekleştirmedi (Kirschenbaum, 1995). Ayrıca bunların haricinde dinî eğitim, etikle ilgili eğitim, kanunla alakalı eğitim, cinselliğe yönelik eğitim, uyuşturucuya yönelik eğitim ve iş birliği, empati, eleştirel düşünme, ahlaki olarak muhakeme gibi değerler eğitimiye yönelik uygulamaların da olduğunu söylemek mümkündür. Bu eğitimler ve uygulamalar evrensel bir nitelik göstermektedir. Bu sebeple eğitimi ya da uygulamayı gerçekleştiren farklı ülkeler bile olsa bu uygulamalar hem uygulama aşamasında hem de içerik olarak benzerlik göstermektedir (Pekdoğan, 2017).

Dünya üzerinde genel olarak artan değerler eğitimi çalışmaları Avrupa ülkelerinde de devam etmektedir. Avrupa ülkelerindeki değerler eğitimi incelendiğinde daha çok değerlerin eğitim programları içerisinde yer aldığı ve programlarla bütünleştirildiği görülmektedir. Bu ülkelerde değerler eğitimiye yönelik yapılan faaliyetler aslında çok farklılık arz etmediği görülmektedir. Amaçlanan durum ise sosyal bilimler altında yer alan derslerin vasıtasıyla değerleri planlı bir biçimde aktarmaktır (Yeşil vd., 2020). Verilen değerler eğitimlerinin çerçevesi hem ulusal olan hem de evrensel olan değerlerdir (Zengin, 2017).

Avrupa Birliği ülkelerindeki değerler eğitimi incelendiğinde doksanlı yıllardan itibaren değerlere yönelik tartışmaların olduğu, 2004 yılında ise Hollanda'nın girişimiyle değerler eğitiminin resmen Avrupa Birliği gündemine girdiği görülmektedir. Bu tartışmaların temelinde yatan neden, geleneksel olan değerlerin aslında tahrip olmasıdır. Bu durum bireyselleşmeyi arttırmakta ve toplum üzerinde erozyon etkisi yaratmaktadır. Diğer ülkelere nazaran Almanya ve Fransa değerler eğitimiyle

alakalı daha az girişimde bulunmuşlardır. Almanya'ya bakıldığında değerlerle ilgili çalışmalar daha çok eğitim alanındaki gelişmelere bağlı olarak başlamıştır. Almanya'nın eğitim alanındaki değerler eğitimine yönelme sebebi gençlerde görülen anti-sosyal davranışlar olmuştur. Gençlerdeki bu davranışın kökeni eğitimdeki otorite yetersizliğine bağlanmıştır. Bu nedenle okullarda kılık kıyafete yönelik düzenlemelere gidilmiştir. Fransa ise ülkede artan suç oranları sebebiyle değerlere yönelik çalışmalar başlatmıştır. Devlet tarafından halk, *Sıfır Tolerans* adında bir uygulamaya davet edilmiştir. Bu uygulama, toplumda kuralları çiğneyenlere karşı yapılmıştır (Canatan, 2004).

İngiltere'de değerler eğitimi hareketleri 1988 yılında başlamış olup 1999'da Ulusal Program'da yer almıştır. 2000'li yıllardan sonra Britanya, değerlerin aktarımına yönelik bir eğitime yönelmiştir (Cihangir Tabak, 2019). Bir diğer Avrupa Birliği ülkesi olan İsveç ise 90'lı yıllarda değerlere yönelik çalışmalar yapmıştır. Temel değerler yılı olarak adlandırılan 1999 yılında, değerlerle alakalı çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir (Osbeck, 2020). Akademik literatür incelendiğinde bu dört Avrupa Birliği ülkesinin değerler eğitiminin birlikte incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple bahsi geçen ülkelerin değerler eğitiminin birlikte incelendiği bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırmada Avrupa Birliği ülkeleri olan İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa'nın değerler eğitimi sistemlerini derleme çalışması olarak incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın bu konuda yapılacak yeni araştırmalara ışık olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Avrupa Birliğinde yer alan bu dört ülkede uygulanan değerler eğitimi bu çalışma vasıtasıyla sunulacaktır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın tasarımı literatüre dayandırılarak yapılmış bir derleme çalışmasıdır. Literatür taraması yapılarak araştırmaya konu olan durum hakkındaki kaynaklar ve belgeler incelenmiştir (Çolak, 2012). Bu derleme çalışmasında Avrupa Birliği ülkelerinden olan İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa'nın değerler eğitimiyle alakalı kitapları ve bilimsel metinleri incelenmiştir. Google Scholar'a ve Yüksek Öğrenim Kurumu Tez Dokümantasyon Merkezi'ne Almanya değerler eğitimi, İsveç değerler eğitimi, Fransa değerler eğitimi, Avrupa Birliği değerler eğitimi kelimeleri ve bu anahtar kelimelerin İngilizce karşılıkları yazılarak taratılmıştır. Önce özetler okunup sonrasında amaca uygun olan çalışmaların tam metinleri okunmuştur. Ayrıca bu konuyla alakalı Türkçe ve İngilizce kitaplar incelenmiştir. Son olarak konuyla alakalı web siteleri incelenmiştir.

3. BULGULAR

Bu kısımda belirlenen dört Avrupa Birliği ülkesinin değerler eğitimine ilişkin bilgiler verilmektedir.

3. 1. İngiltere

İngiltere coğrafi konum itibari ile Birleşik Krallık içerisinde yer alan devletlerden bir tanesidir. Birleşik Krallık; İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda ve İngiltere'den oluşmaktadır. Bu yüzden Birleşik Krallık'ta yer alan ülkelerin kendilerine göre uygulamaları da olabilmektedir ancak hepsinde uygulanan

genel bir eğitim sistemi mevcuttur. Eğitim sistemi; okul öncesi, ilköğretim, ileri eğitim, yükseköğretim olarak devam etmektedir (Cihangir Tabak, 2019).

İngiltere'deki değerler eğitimi tarihsel açıdan incelendiğinde 1988 yılı önem arz etmektedir. Bu tarihte, *Eğitimde Reform Yasası* çıkarılmıştır. Amaç Ulusal Program hazırlamaktır. Bu yasa, doğrudan değerler eğitimine yönelik değildir; sadece kültürel, toplumsal, fiziksel ve zihinsel olarak öğrencilerin geliştirilmesine yönelik maddeler içermektedir (Eğitimde Reform Yasası, 1988). 1999 yılında yapılan bir değişiklikle Ulusal Program'da değerler eğitimine yönelik içerik yer almıştır (Hawkes, 2010). İngiltere'deki değerler eğitimi incelendiğinde bu eğitimin pek çok amaç barındırdığı görülmektedir. Öğrencileri manevi yönden, ahlaki açıdan, sosyal ve kültürel olarak geliştirme amacının olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin öz saygıları ile öz güvenlerini geliştirmeleri, doğruyu ve yanlış ayırt etmeleri, medeniyete saygı duymaları da amaçlanmıştır (Hawkes, 2005). Öğretmenlerin de öğrencileri buna göre yetiştirmeleri beklenir. Öğretmenlerden beklenen hususlar, öğrencilerin davranışlarının sorumluluklarını almalarını sağlamak, buldukları topluma katkı sağlamaları konusunda belirli meseleleri kavramalarına yardımcı olmak, onlara inisiyatif alma özelliği kazandırmak şeklindedir. Ayrıca öğrencilerden kamuya karşı saygılı olmaları ve geniş bilgi düzeyine sahip olmaları da beklenir. Öğrencilerden bir diğer beklenen husus da farklı geleneklere karşı hoşgörülü olmalarıdır. Öğrenciler kendi kültürleri dışındaki kültürlere karşı hoşgörülü olmalıdır. Değerler eğitimiyle demokrasi, ön plana çıkarılmalıdır (Aslander ve Baştuğ, 2023). İngiltere'de kullanılan müfredatı bakıldığında da değerler eğitimine yönelik bir müfredat kullanıldığı görülmektedir. 1988 *Eğitim Reform Yasası* (ERA) ile değerler eğitimi, ahlak gibi ifadeler sıklıkla müfredatta yer almıştır (Hawkes, 2005).

İngiltere'de değerler eğitimine yönelik bir rehberin de yer aldığı söylenebilir (Rehberde değerler eğitimi programa dâhil edilirken öğrencilerin yaşına uygunluk hususunun gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir). Bu rehberde pek çok öneri yer almaktadır. Bu önerilerin bazıları Department for Education (2014) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- a) İngiltere'de işleyen demokrasi ve hukuk uygulamalarının diğer ülkelerle kıyaslanmasını sağlamak. Demokrasinin tüm yönlerini anlatmak
- b) Okullarda öğrencilere ait konseylerin yer alması ve bu sayede öğrencilerin fikirlerini duyurmalarına destek olmak
- c) Seçim etkinlikleri yaptırmak
- d) Sadece müfredattaki etkinliklere bağlı kalınmaması ve harici etkinliklerle İngiliz değerlerinin öğrencilere kazandırılmasını sağlamak

İlerleyen süreçlerde *Qualifications and Curriculum Authority* (QCA) ile yapılan çalışmalarla programa bazı değerler eklenmiştir. Bunlar öz benlik, ilişkiler, toplum ve çevre değerlerdir (*Qualifications and Curriculum Authority*, 1999). 2000'li yıllardan sonra değerler eğitiminde bazı değişikliklere gidilmiştir. Değerler eğitimi terör olaylarına karşı mücadele etmek için kullanılmıştır

(Revell ve Bryan, 2018). Programa eklenen değerler yerine Britanya değerleri gündeme gelmiştir. Ayrıca çok kültürlü değer ifadelerine yönelik tartışmalar yer almıştır. Britanya'ya ait değerler; demokrasi, hukuk üstünlüğü, bireysel özgürlük, saygı, farklı inanç ve fikirlere karşı hoşgörülü olma şeklindedir (Prevent Strategy, 2011). 2011'den sonra da Eğitim Bakanlığı, öğretmenlere yönelik tebliğlerde bulunarak bu değerlerin aktarılmasını istemiştir (Cihangir Tabak, 2019).

Değerlerle alakalı olarak programlar incelendiğinde 3. seviyeden sonra doğrudan ifadelerin olduğu, öncesindeki kademlerde bu ifadelerin yer olmadığı görülmektedir. Vatandaşlık dersi incelendiğinde ise bireysel özgürlük, hukukun üstünlüğü gibi ifadeler yer almaktadır. Yine tarih ve coğrafya derslerinde de yerel ve küresel açıdan duyarlılığa yönelik ve öğrencilerin kendilerini tanımlarına ilişkin ifadeler vardır. Yabancı dil derslerinde de farklı dil ve kültür öğrenimi vurgulanmaktadır (Department for Education, 2014).

3. 2. Almanya

Almanya, yapısı itibarıyla fazla göç alan bir ülkedir. Bu durum beraberinde değişik kültürlerin ve uyrukların birlikte yaşaması sonucunu doğurmaktadır. Toplumun uyumlu bir şekilde yaşaması için Almanya'da değerler eğitimine önem verilmektedir. Hatta bu önem Alman vatandaşlarının gündelik ve iş yaşamlarında ahlaki olarak kendini göstermektedir. Alman vatandaşlarının disiplinli olmaları bu duruma örnek verilebilir. Almanya'da değerlerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Scheler'in (1916) basit ve kutsal değerler şeklinde yaptığı sınıflandırma ön plana çıkmaktadır. Diğer bir çalışma ise Hessen'in (1937; akt. Bilici, 2018) "Değer Felsefesi" isimli çalışmasıdır.

Almanya'nın ülke yapısı incelendiğinde, Almanya'da 16 eyaletin olduğu görülmektedir. (Öztürk vd., 2016). Almanya'nın eğitim sistemleri de eyaletlere göre farklılık göstermekte olup eyaletlerin kendilerine özgü eğitim sistemleri mevcuttur. Ayrıca eğitim alanında çeşitlilik ve bireysellik önemli görülmektedir (Demirel, 2000). Okullarda verilen değerler eğitiminin gerçek hayatta uygulanabilir olması önemlidir (Dikow, 1980). Almanya'da verilen değerler eğitiminde etik ile din dersleri esas alınır. Bazı eyaletlerde farklı derslerle değerler eğitimi verilse de yoğun olarak din dersleri ve etik dersi ön plandadır. Hatta derslerin bazen eyaletlere göre isimleri değişmekte fakat içerik olarak bakıldığında yine bu iki dersin ön planda olduğu görülmektedir (Bilici, 2018). Eyaletlerdeki değerler eğitimine yönelik örnekler verilebilir. Kendine has bir eğitim sistemi olan Almanya'nın Saksonya eyaletine bakıldığında aslında etik dersinin olmadığı görülür. Yine bu eyalette okutulan tarih ve coğrafya derslerinin öğretim programlarında değerlerle ilgili doğrudan bir bölüm yoktur ancak coğrafya dersinde bazı değerlerle alakalı yeterlilikler vardır (Erdkunde, 2015). Buradan da anlaşılacağı gibi eyaletten eyalete değerler eğitimi farklılık gösterebilmektedir.

Almanya'nın değerler eğitimindeki iki esastan biri olan etik dersi, tüm eyaletlerde bir şekilde okutulmaktadır. Zaman zaman isim değişikliği yapılsa da Almanya'da bu ders, değerler eğitiminde sürekli karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Uygulamalı Felsefe, Çocuklarla Felsefe, Ahlak ve Değerler ve

Normlar dersleri farklı isimlerde ancak etik dersini içeren derslerdir (Doğan, 2008). On eyalette zorunlu olan etik dersi özgürlük, vicdan, sevgi, insan onuru, adalet, sorumluluk ve din değerlerine yoğun olarak yer verir (Ethik, 2015). Almanya'nın değerler eğitimindeki diğer kolonu olan din eğitimi de Evangelist, Katolik ve İslam dersleri olarak verilmektedir. İlk iki ders Hristiyanlık dini üzerinedir. İslam dersi ise İslamiyet üzerinedir (Uysal, 2004). Katolik mezhebinin esas alındığı ilkokuldaki din dersine bakıldığında içeriğinde dinî, evrensel, ahlaki ve kültürel değerlerin olduğu görülmektedir (Öztürk vd., 2016). Ayrıca Almanya'daki Saksonya eyaletinde ortaokul düzeyinde okutulan *Değerler ve Normlar* dersi de değerler eğitimi açısından önemlidir. Bu derste yoğun olarak insan onuru, yardımlaşma, tolerans, insan hakları, sorumluluk, eşitlik değerleri verilse de dindar olma, milliyetçilik, alçakgönüllü olma, vefa gösterme, sürdürülebilirlik, altın kurallar, şiddetten uzak durma, özgüven değerleri de verilmektedir (Werte ve Normen, 2009; akt. Bilici, 2018).

3.3. İsveç

İsveç ülkesi on bir yerel bölgeden oluşmaktadır (Erdoğan, 2015). İsveç eğitim sistemine bakıldığında zorunlu eğitimin 7 yaşından başlayıp 16 yaşına kadar gittiği görülmektedir. İsveç'te yer alan okulların büyük bir kısmı belediye tarafından idare edilmektedir. Özel veya devlet okulu ayrımı olmadan tüm eğitim kurumları aynı çerçevede şekillenir (Osbeck, 2020). Ayrıca eğitim sisteminin kökeninde demokrasi olduğunu da söylemek mümkündür (Hjorth, 2001).

İsveç'teki değerler eğitimi incelendiğinde 19. yüzyılda İsveç'te ataerkil bir toplum yapısı ve dinî inanç ağırlıklı ahlaki bir değerler eğitimi olduğu görülmektedir. Bu durum 20. yüzyıla kadar devam etmiştir ancak kilisenin okullar üzerindeki etkisi bu tarihlerden itibaren kırılmaya başlamıştır. Bunun sebebi II. Dünya Savaşı'nın etkileridir. Bu savaş sonrasında ilerici ve demokratik bir anlayış başlamıştır. Ahlaki değer öğretimi bu sebepten zayıflamıştır. İsveç'te değerler eğitimi ilkokuldan itibaren başlamaktadır. Verilen değerler eğitimi de kavram aktarımından çok derslerin içine yerleştirilmiştir (Thornberg, 2008). Değerler din, sosyal bilgiler, tarih, beden eğitimi, biyoloji gibi derslerin içerisinde yer alarak bu derslerle bütünlük sağlamıştır. Değerler eğitimi, dersler dışında örtük programlarda da yer almaktadır. Sınıf yönetimi, ayrımcılığa karşı durma, kural belirleme, öğrencilerin katılım sağlamaları konularında değerler eğitiminin yer alması örnek olarak verilebilir (Thornberg ve Uz, 2013). Değerlerin yer aldığı bir başka nokta da sosyal faaliyetlerin ve etkinliklerin oluşturulduğu aşamalardır. Hem ders içinde yapılan etkinliklerde hem de sosyal faaliyetlerde değerler eğitiminin yer alması bireyler için faydalı olmaktadır. Ayrıca İsveç'te değerler eğitiminin okul dışında da devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu devamlılık projeler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sağlanmaktadır. Bunu sağlarken hastane, huzurevi ya da belediye benzeri kurumların iş birliğinden faydalanılmaktadır. Tüm bunların yapılma gerekçesi, öğrencilerin okulda farklı, sosyal hayatta farklı davranışlar göstermesini ve derste öğrenilenlerin gereksiz olduğu düşüncesi oluşmasının engellenmek istenmesidir (Akdağ, 2015).

İsveç müfredatı incelendiğinde çeşitli değerler görülmektedir. Örneğin hem bireylere hem çevreye saygı duyulması gerektiği, insan yaşamına ve özgürlüğüne dokunulmaması gerektiği, cinsiyet ayrımının yapılmaması, kendini savunamayanların yanında birlik ve beraberlik olunması gibi değerlerin müfredatta yer aldığını söylemek mümkündür (Swedish National Agency for Education, 2011). İsveç'teki değerler eğitiminde değerleri öğrenciler kendi isteklerine göre seçemezler ya da kendilerince bir değer sistemi oluşturamazlar. İsveç'te değerler, gündelik yaşamda herkes tarafından benimsenip diğerlerine aktarılmalı ya da temsil edilmeli anlayışı vardır (Osbeck, 2020). Son olarak İsveç'te verilen değerler eğitiminde dinî değerler de aktarılır. Dinî eğitimlerle Hristiyanlık, Yahudilik, Budizm, İslamiyet, Hinduizm gibi dinler öğretilmektedir (Akdağ, 2015). Bu öğretilen dinler kültür bilgisi olarak aktarılmaktadır çünkü tek bir tane din öğretimi yer almamaktadır (Öztürk vd., 2016).

3. 4. Fransa

Aslanderen ve Baştuğ'a (2023) göre, Fransa değerler eğitimi bakımından incelendiğinde cumhuriyet değerlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Esasen eğitimin cumhuriyet değerlerini aktarmak için zorunlu olduğu düşüncesi vardır. Ayrıca okulun ve beraberindeki paydaşlarının cumhuriyet değerleri için bir nevi seferberlik oluşturduğu söylenebilir. Bu seferberliğin temelinde laiklik, vatandaşlık, cumhuriyete ait değerler, ayrımcılık yapılmaması ve bağlılık vardır. Hatta bu amaca yönelik *Canopé Network* isimli bir portal oluşturulmuştur. Bu portalda cumhuriyet değerleriyle alakalı tüm kaynaklar yer almaktadır. Burada yer alan değerler ise sıradan olmayan nitelikli ve eğitilmiş kişiler tarafından oluşturulmuştur. Bu portalda yer alan kaynaklar hem tarihî hem de felsefî açıdan belirli terimleri açık hale getirme amacı taşır. Değerler eğitimiyle alakalı *Cumhuriyet Rehberi Kutusu* uygulamasından da bahsedilebilir. Bu kutu 2021 eğitim ve öğretim yılına başlarken tüm okulların aldığı ve üç adet kitaptan oluşan bir kutudur. Bu set esasen bir referans belge sayılmaktadır. Bu uygulamada amaç cumhuriyet değerlerinin okul ya da kuruluşlarca sahiplenilmesi, hayata geçirilmesi, öğrenilmesi, savunulmasıdır (Aslanderen ve Baştuğ, 2023). Değerler eğitimiyle alakalı başka bir uygulama ise vatandaşlık kursudur. Bu kurs görev ve sorumluluklarını bilen geleceğe dönük vatandaş yetiştirmektedir. Ayrıca bu kursta ahlak ve yurttaşlık eğitimi dersi, medya ve bilgi dersiyle desteklenerek daha etkili hale getirilir. Aslanderen ve Baştuğ'a (2023) göre bu kursta yer alan başlıca temalar şunlardır:

- a) İnsanlar arasında ayrım olmaması
- b) Eşitlik
- c) Laiklik
- d) Saygılı olma
- e) Irkçılık ve antisemitizmle mücadele etme
- f) LGBT fobisine yönelik önlem ve mücadele

Fransa'da eğitim kurumlarının tüm kademelerinde yer alan ahlaki ve yurttaşlık eğitimi de önemlidir. Bu eğitimde duyarlılık, yasalar ve kurallar, yargıda bulunma, bağlılık değerleri üzerinde

durulur ancak bağlılık diğerlerine nazaran daha fazla önem verilen bir unsurdur. Ayrıca eğitsel, sportif, sosyal, tarihî, faaliyetlere katılmaya da önem verilir. Vatandaşlık kursu özünde millî eğitimin personellerinden derneklere ve tüm yetkililere yönelik uygulanmaktadır. Son olarak Fransa'da zorunlu eğitim sonunda vatandaşlık kitapçığı şeklinde bir belge verildiğini de söylemek mümkündür. Bu belge hem temel ilkeleri içerir hem de ülke adına bir çeşit bağlılık göstergesidir (Le ministere de l'Éducation nationale et de la Jeunesse, 2021).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

İngiltere'deki değerler eğitimi incelendiğinde 2000'li yıllara kadar değerler eğitiminde öz benlik, ilişkiler, toplum ve çevre değerlerine yer verildiği 2000'li yıllardan sonra Britanya Değerlerinin ön plana çıktığı görülmektedir (Prevent Strategy, 2011). Artan terör olayları sebebiyle 2000'li yıllardan sonra değerler eğitimi, terör olayları için önleyici amaçla da eğitimde kullanılmıştır. Eğitim kademelerindeki programlara bakıldığında 3. seviyeden sonra doğrudan değerler eğitimine yönelik ifadeler yer almaktadır.

Göç alan bir ülke olan Almanya'da değerler eğitimi daha çok toplumda uyumu sağlamaya yöneliktir (Bilici, 2018). Ayrıca normal eğitim sisteminin eyaletlere göre farklılık göstermesi sebebiyle değerler eğitiminin de eyaletlere göre farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Değerler eğitiminin merkezinde etik ve din derslerinin olduğu görülmektedir. Etik dersinin eyaletlerin büyük bir kısmında zorunlu olduğu görülmektedir. Din eğitiminin de seçmeli olduğu Evangelist, Katolik ve İslam olarak çeşitlendiği görülmektedir. Ayrıca Almanya'da değerler ve normlar şeklinde değerler eğitimi için önemli olan bir ders mevcuttur. İsveç'teki değerler eğitiminin başta kilise ve dinin etkisiyle şekillendiği sonrasında ise bu durumun zayıfladığı görülmektedir. Verilen değerler eğitiminin okulda dersler içerisinde öğretim programları vasıtasıyla uygulandığı görülmektedir. Ayrıca gündelik hayatta da bu değerlerin aktarımı çeşitli yollarla devam etmektedir. Sadece okulla sınırlı kalmamaktadır. Çeşitli dinlere yönelik derslerin yer aldığı ve bu dinlerle alakalı değerlerin de aşılandığı görülür. Fransa'daki değerler eğitiminde daha çok cumhuriyet değerleri aktarılmaya çalışılmaktadır. Ülkede değerler eğitimiyle alakalı *Canopé Network* isimli bir portal, *Cumhuriyet Rehberi Kutusu*, *Vatandaşlık Kursu* uygulamaları mevcuttur. Eğitim sisteminde bağlılık unsuru üzerinde daha çok durulmaktadır.

Sonuç olarak dört ülkeye de bakıldığında aslında değerler eğitiminin dersler ve okul vasıtasıyla aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Her ne kadar farklılıklar olduğu gözükse de temelde aynı uygulamalar yapılmakta ve aynı amaçlar güdülmektedir. Dört ülkede de değerler eğitimine önem verilmekte ve çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu değerler eğitimlerinde aslında kişilere belirli değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca toplumdaki çözümlerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Devletlerin görmek istedikleri insanları yetiştirmek için değerler eğitimini bir araç olarak kullandıkları çıkarımında bulunulabilir.

5. ÖNERİLER

Bu çalışmada sadece dört Avrupa Birliği ülkesinin değerler eğitimi incelenmiştir. Bu sebeple bu çalışma sadece dört ülkeyle sınırlılık göstermektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için Avrupa Birliği ülkelerinin tümünün incelendiği bir araştırma yapılması önerilebilir. Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinin değerler eğitimleriyle farklı ülkelerin değerler eğitiminin karşılaştırıldığı bir araştırma da önerilebilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Avrupa Birliği Ülkelerinden İngiltere, Almanya, İsveç ve Fransa'nın Değerler Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması” isimli makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, B. (2015). İsveç'te öğretmen yetiştirme. [http://bulentakdag.blogspot.com.tr/2008/07/isvete-
retmen-yetitirme.html](http://bulentakdag.blogspot.com.tr/2008/07/isvete-
retmen-yetitirme.html) adresinden 25.11.2023 tarihinde alınmıştır.
- Aslanderen, M., ve Baştuğ, D. (2023). Dünyada Değerler Eğitimi. M. S. Canan Koç (Ed.). *Karakter ve Değerler Eğitimi Güncel Yaklaşımlar* içinde (s. 336-353). Pegem Yayıncılık.
- Bilici, Ş. (2018). Almanya'da değerler eğitimi: Aşağı Saksonya Eyaleti örneği. *Talim*, 2(1), 127-147.
- Canatan, K. (2004). Avrupa Birliği ülkelerinde değerler yönelimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 41-63.
- Cihangir Tabak, Ü. (2019). *Türkiye'de ve İngiltere'de ilkokullarda değerler eğitimi uygulamalarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çolak, R. (2012). Literatür taraması nasıl yapılır? [https://docplayer.biz.tr/189256-Literatur-taramasi-
nasil-yapilir.html](https://docplayer.biz.tr/189256-Literatur-taramasi-
nasil-yapilir.html) adresinden 01.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Pegem Yayıncılık.
- Department for Education. (2014). *Promoting fundamental british values as part of smsc in schools: departmental advice for maintained schools*.
- Dikow, J. (1980). *Grundwerte in der Schule*. Freiburg im Breisgau Freiburg. Verlag Herder.
- Doğan, R. (2008). Avrupa Birliği sürecinde dinî kurumlar ve din eğitimi: Almanya modeli. *AÜDTCFD*, 49(2), 1-43.
- Erdkunde. (2015). *Kerncurriculum für das Gymnasium Schuljahrgange 5-10*. Niedersachsen: Niedersächsisches Kulturministerium.
- Erdoğan, İ. (2015), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Sümer Kitabevi.
- ERY (1988). *Eğitim'de reform yasası*. Her Majesty's Stationery Office.
- Ethik. (2015). *Lehrplan Ethik, bildungsgang Realschule Jahrgangsstufen 5-10*. Hessen: Hessisches Kulturministerium.
- Halstead, J. M., ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hawkes, N. (2005). *Does teaching values improve the quality of education in primary schools?* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Oxford.

- Hawkes, N. (2010). Values education and the national curriculum in England. T. Lovat, R. Toomey, ve N. Clement (Ed.). *International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing* içinde (s. 225-238). Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-8675-4_14
- Hjorth, S. (2001). *Curriculum for the non-compulsory school system Lpf 94 ministry of education and science in sweden and national agency for education* (B. R. Turner, Çev.). Graphium Västra Aros.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 Ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. <https://eric.ed.gov/?id=ED414003>
- Lickona, T. (1992). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Ministere De L'Education Nationale Et De La Jeunesse (2022). Values and commitment. 20.12.2023 tarihinde <https://www.education.gouv.fr/le-ministre-de-l-education-nationale-et-de-la-jeunesse-> adresinden alınmıştır.
- Osbeck, C. (2020). İsveç'te değerler ve din eğitimi. R. Kaymakcan, N. Tınaz, Z. Ş. Altın, M. Zengin, A. Y. Okudan, ve H. Yiğit (Ed.), *Değerler ve Eğitimi-II Sempozyum Bildirileri Kitabı* içinde (s. 141-148). DEM Yayınları.
- Öztürk, F., Özcan, O. A., Çimen, O. S., Özkan, Ö. A. ve Balkaş, Ö. S. (2016). Değerler eğitimine yönelik kültürler arası karşılaştırılmalı bir araştırma: Almanya, İsveç, Güney Kore ve Malezya örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(30), 629-649. <https://doi.org/10.16992/ASOS.1266>
- Pekdoğan, S. (2017). Çocukluk döneminde Amerika'da uygulanan değerler eğitimi programları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 503-520. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.306813>
- Prevent Strategy (2011) *Presented to parliament by the secretary of state for the home department by command of her majesty*. The Stationery Office Limited.
- Scheler, M. (1916). *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*. Felix Meiner Verlag.
- Swedish National Agency for Education. (2011). Curriculum for the compulsory school, preschool class and the leisure-time centre. 01.12.2023 tarihinde https://www.skolverket.se/om-skolverket/%20in_english/publications adresinden alındı.
- QCA. (1999). *The national curriculum: Handbook for primary teachers in England (key stages 1 and 2)*. Department for Education.
- Revell, L. ve Bryan, H. (2018). *Fundamental British values in education*. Emerald Publishing.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791-1798. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.04.004>

- Thornberg, R. ve Uz, E. O. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49–56. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.03.005>
- Uysal, V. (2004). Yetişkinlerde dindarlık ve değerler: Dini hayat, değer tercihleri ve kadına bakış eğilimleri. *Değerler ve Eğitimi, Uluslararası Sempozyum*, 26-28.
- Und Normen, W. (2009). Kerncurriculum für die Gesamtschule Schuljahrgange 5-10. *Niedersachsen: Niedersächsisches Kulturministerium*.
- Yeşil, R. ve Davut A. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. <https://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12513/134>
- Yeşil, R., Kart, M. ve Aslander, M. (2020). *Ahilik ve değer eğitimi modeli ADEM*. Çizgi Kitabevi.
- Zengin, M. (2017). Bir uygulama modeli olarak Avustralya'daki okullarda değerler eğitimi. *Journal of International Social Research*, 10(52). <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1943>